

Jan Holzer (ed.):

KOMUNISTICKÉ STRANY V POSTSOVĚTSKÝCH STRANICKO-POLITICKÝCH SOUSTAVÁCH

Mezinárodní politologický ústav Masarykovy Univerzity, Brno 2000, 156 stran, ISBN 80-210-2353-8

Mezinárodní politologický ústav vydal v edici studie další již několikerou publikaci pojednávající o politice v postkomunistických zemích středovýchodní Evropy (z loňských prací jmenujme politologickou studii *Postkomunistické stranické soustavy a politická pluralita* /editorem je Maxmilián Strmiska/ nebo ústavněprávní publikaci *Ústavní soudnictví ve vybraných postkomunistických zemích* /editorem je Vojtěch Šimíček/). Zatímco Strmiskova kolektivní studie trpí tematickou neuspořádaností (dvakrát Slovensko, jednou Chorvatsko a žádná jiná země), na Holzerově sborníku je třeba vysoce ocenit obsahovou ucelenost práce. Editor zvolil jako téma studie komunistické strany v evropských postsovětských státech a přísně se vymezeného tématu drží. Domnívám se, že je velkým pozitivem předkládat tematicky kompaktní práce, a to obzvláště je-li metodologickým východiskem *comparative politics*. Pozornost autorů je věnována Rusku, Ukrajině, Bělorusku, Estonsku a Lotyšsku. Možná by nebylo na škodu zařadit do sborníku ještě dvě zbylé země regionu a totiž Litvu a Moldavsko s tím „rizikem“, že by se potom celá práce „přejmenovala“ na „komunistické a postkomunistické (exkomunistické) strany...“ (zvláště, když třeba Adam Rakovský ve své kapitole *Komunistická strana Lotyšska* z pochopitelných důvodů věnuje více prostoru následnickým stranám KPL než KPL samotné). Ostatně, v úvodní teoretické kapitole J. Holzera je Litva zmiňována. Přesto, jak již jsem naznačil o pár řádků výše, považuji sborník za tematicky a obsahově ucelený a z tohoto pohledu celkem zdařilý.

Sborník otevírá teoretická stať editora celé publikace Jana Holzera *Exkomunistické strany v postsovětských stranicko-politických soustavách*. Je to velmi zajímavý a fundovaný text, který je podložen bohatou relevantní literaturou. Důležitý je zejména postřeh autora týkající se dalšího rozčlenění postsovětského regionu (J. Holzer uvádí čtyři „subkategorie“ postsovětského teritoria: baltské, kavkazské, slovanské a středoasijské). Přetrvávající pašalizování tohoto ve skutečnosti velmi složitého a různorodého prostoru (z hlediska geografického, historického, politického, civilizačního, kulturního) je velmi zkrslující a neodpovídá skutečnosti. Je chválné, že J. Holzer těmto tendencím nejenže nepodleh, ale naopak sám na nevhodnost takového počínání výslovně upozorňuje (str. 12-14). V návaznosti na to pak velmi správně vyděluje a následně spojuje jako sobě nejbližší baltské a slovanské teritorium, což je ostatně základem celé publikace. Velmi zajímavé až poutavé jsou pak podkapitoly o fázích procesu vývoje (post)komunistických stran (str. 28-30) a zejména varianty strategií (post)komunistických stran v období přechodu k demokracii (str. 31-33).

Ostatní kapitoly již pojednávají konkrétně o té které zemi. Jsou to deskriptivní texty, které nemají teoretické ambice. Je sympatické, že editor na to v úvodu čtenáře upozorňuje (str. 9) a předchází tak eventuálnímu zklamání čtenáře dychtícího po hluboce analytických studiích. Tyto kapitoly mají mnohem „skromnější“ cíl: shromáždit a nabídnout základní informace o (post)komunistických stranách v daném regionu, neboli jak píše editor J. Holzer, poskytnout „čistě vstupní datovou nabídku“ (str. 9). Především je třeba říci, že to v žádném případě nelze považovat za vadu sborníku, a to obzvláště u nás, kde publikace tohoto druhu vůbec nejsou a naše znalosti o těchto zemích jsou většinou absolutně nedostačující. Je těžké psát složité analýzy, když nejsou k dispozici základní informace. Potud je tedy napsání a vydání Holzerova sborníku dobrým autorským a vydavatelským počinem.

Povinností recenzenta však není jen chválit, ale také poukázat na některé nedostatky recenzované práce. Čtenáře na první pohled zarazí nevidané množství cizích výrazů, a tak nezbyvá než si vzít na pomoc slovník cizích slov. Je jasné, že v odborném textu se cizí slova vyskytovat musí, protože zdaleka ne všechny termíny lze přeložit do češtiny (proč autoři místo osvědčeného *stranický systém / party system/*, používají výraz *stranická soustava* nebo dokonce *stranicko-politická soustava /co to vlastně je?/*), ale v případě recenzované publikace platí, že méně někdy znamená více. Výrazy typu: „*elektorátní zázemí*“ (str. 10), „*tento interes*“ (str. 11), „*destinace akceptovatelné datové a tematické báze*“ (str. 12), „*et cetera*“ (str. 12), „*konkluzi*“ (str. 15), „*dilema prefixu*“ (str. 15), „*jednotlivě participanti*“ (str. 23), „*periodizace procesu transpozice*“ (str. 28), „*fixace, disperze*“ (str. 34), „*etablace*“ (str. 66), „*postupná dezintegrace, transformace a disperze*“ (str. 108) atd. by snad šlo vyjádřit méně krkolomně. Zbytečně ztěžují četbu a možná i některé čtenáře odradí.

Zatímco otázka velkého množství cizích slov může být záležitostí vkusu a ne nutně chybou, jedno cizí slovo je podle mě zároveň i terminologicky a metodologicky chybné. Autoři používají slovo „*areál*“ (*areály, areálový, postsovětský areál, baltský areál*, apod.). Patrně se jedná o překlad anglického termínu „*area*“ (*areal*). Česky lze použít slovo „*areál*“ jako výraz pro zeměpisnou oblast, ale ve smyslu studia nějakého regionu (a právě o tom sborník je) by se však tento pojem měl překládat jako „*prostor*“ nebo lépe „*teritorium*“ (*teritoriální, teritoriální studia*).

Jako poslední výtka nebo spíše doporučení bych uvedl jistý nedostatek originálních zdrojů. Všechny zdroje jsou v angličtině popřípadě v češtině (výjimečně v polštině a němčině) včetně internetových odkazů. Výjimku tvoří jeden zdroj v ruštině (v kapitole Olgy Kubové), několika internetových odkazů v estonštině (v kapitole Ivo Pospíšila) a jeden zdroj a několik internetových odkazů v lotyštině

(v kapitole Adama Rakovského). Máme na rozdíl od západních autorů tu výhodu, že rozumíme slovanským jazykům a měli bychom jí využívat. Je to jedinečná možnost, jak se vyvarovat chyb (jako např. Rose, Munro, Mackie) nebo psaní banálních textů (jako např. Fitzmaurice) – to se v žádném případě netýká recenzované publikace!

Na závěr je třeba navzdory jistým výše zmíněným nedostatkům, které jsou však spíše drobnějšího rázu, autorům k jejich zdařilému autorskému počínu poblahopřát – je to těžké téma, u nás dosud nezpracované a sborník jistě přispěje k prohloubení našich malých znalostí na dané téma.

Michal Kubát

Kay Lawson; Andrea Römmele; Georgi Karasimeonov (eds.):

CLEAVAGES, PARTIES AND VOTERS: STUDIES FROM BULGARIA, THE CZECH REPUBLIC, HUNGARY, POLAND AND ROMANIA

Westport, Praeger Publishers 1999, 291 s.

Výzkum problematiky konfliktních linií ve společnosti a jejich konsekvencí pro podobu a fungování politického systému patří k již „zavedeným“ předmětům politickovědního výzkumu. Recenzovaná publikace tvoří podnětný příspěvek k výzkumu této problematiky v oblasti transformujících se států střední a jihovýchodní Evropy.

Kniha je rozdělena do čtyř oddílů. V úvodní části obsahuje dva obecně zaměřené příspěvky k problematice přístupu *cleavages* v „postkomunistické“ realitě. Andrea Römmele se ve svém příspěvku snaží zejména zmapovat vývoj zkoumání *cleavages*. Konstatuje, že koncept konfliktních linií je dosti obtížně zachytitelný, neboť souhlas na jeho jasném vymezení je pouze limitovaný a neexistuje koherentní definice *cleavage*. Römmele se nicméně do-